

כשהרוב בטל למיעוט

הרב אליהו וואלף

מתוך לקוטי שיחות חלק טו, וירא א'

אחרי שמלאכים סיימו לסעוד באהלו של אברהם אבינו, מספרת התורה (וירא יח, ט): "ויאמרו אליו איה שרה אשתך, ויאמר הנה באוהל". המלאכים שאלו את אברהם היכן נמצאת שרה אשתו.

בספר התורה, יש בפסוק זה סימון ייחודי ודי נדיר - ניקוד עליון מעל חלק מאותיות המילה. מעל אותיות המילה "אליו" ישנן שלוש נקודות, על גבי שלוש האותיות א. י. ו.

בנקודות אלו התורה מדגישה ומציינת דבר נוסף. מלבד משמעותה הפשוטה של המילה, שהמלאכים אמרו "אליו", לאברהם, "איה שרה אשתך", יש בנקודות אלו שמעל האותיות "איו", גם משמעות נוספת.

וכפי שרש"י מבאר בפירושו על הפסוק: "נקוד על אי"ו שב"אליו", ותניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל מקום שהכתב רבה על הנקודה, אתה דורש הכתב וכו', וכאן הנקודה רבה על הכתב, אתה דורש הנקודה". כ

אשר ישנן סימוני ניקוד על גבי חלק מאותיות המילה, אזי כאשר האותיות שאין עליהן ניקוד אלא הם כתובות כרגיל, "הכתב", רבים מאלו שיש עליהם ניקוד, "הכתב רבה על הנקודה" - "אתה דורש הכתב", עלינו להבין ולדרוש מה המסר באותן האותיות "הכתב" שאין עליהן נקודה.

אבל "כאן", במילה "אליו", הנקודה רבה על הכתב, יש יותר אותיות עם ניקוד מעליהן, מאשר אותיות של "כתב", ללא ניקוד, ולכן כאן "אתה דורש הנקודה", יש ללמוד מה עוד נאמר לנו באמצעות האותיות שיש עליהן ניקוד.

ממשיך רש"י ומבאר מהו הלימוד של אותן אותיות הנקודה, האותיות "איו": "שאף לשרה שאלו "איו" אברהם. כשם שמלאכים אמרו "אליו", לאברהם ושאלו אותו "איה שרה אשתך", שאלו את הבעל אודות אשתו, כך גם שאלו המלאכים את שרה "איו", הם שאלו אצל האשה אודות בעלה.

במילים אחרות: למילה "אליו" ישנן שתי מובנים. המשמעות הבסיסית והעיקרית של המילה, "ויאמרו אליו", הם דיברו עם אברהם. וכמו כן ישנו מובן נוסף, הטפל למובן העיקרי, שהם גם שאלו "איו", הם גם דיברו עם שרה.

לאותיות "איו", יש שני מצבים: מצב אחד בו הם חלק מהמילה "אליו", ומצב שני בו יש להם משמעות משל עצמם. במצב העיקרי, האותיות "איו" בטלות למובנה הכללי של המילה, "אליו". ואילו במצב השני, יש להם מקום ייחודי, משמעות נוספת, משל עצמם.

*

כשמעיינים במשמעות העיקרית של המילה, במובן הבסיסי של המילה "אליו", שהמלאכים דיברו עם אברהם, ולפי הבנה זו, האותיות של "הנקודה", האותיות "איו" המודגשות בניקוד עליון, בטלות ביחס למובנה הכללי של המילה - עולה תמיהה.

האותיות "איו" הינן רובה של המילה, הן 75% מכלל אותיות המילה, ואילו האות "ל", שבגינה המילה מקבלת את

משמעותה העיקרית, היא במיעוט לגביהן, היא רק 25% - כיצד זה האותיות המנוקדות, שהן "רבה על הכתב", וגם יש להן משמעות משל עצמן, הינן טפלות לאות אחת, אל האות למ"ד?

*

כדי להסיר תמיהה זו, מציין רש"י את שמו של בעל האמרה הזו - "רבי שמעון בן אלעזר". בגמרא מובאת דעתו של רבי שמעון בן אלעזר לגבי דין אפיית לחם ביום טוב. רבי שמעון בן אלעזר קובע הלכה, שההבנה העולה ממנה היא, שיייתכן מצב שהרוב יהיה בטל למיעוט. כך שלאור ההבנה שם - גם תוסר התמיהה בפרשתנו בנוגע לאותיות המילה "אליו".

במסכת ביצה, העוסקת בדיני יום טוב, אומר רבי שמעון בן אלעזר (ביצה יז): "ממלאת אשה כל התנור פת, מפני שהפת נאפית יפה בזמן שהתנור מלא."

הדין הוא שביום טוב, למרות שבנוגע לאיסור עשיית מלאכה יש לו דמיון ליום השבת - מלאכות הקשורות עם הכנת מאכלים לצורך החג, הותרו בעשייה ביום טוב, מפני מצוות שמחת החג.

משום כך גם מותר לאפות בעיצומו של יום טוב, כדי שניתן יהיה לאכול פת טריה ולקיים את מצוות שמחת יום טוב.

אך ההלכה היא, שמותר לבשל ולאפות ביום טוב רק לצורך האכילה ביום טוב עצמו, אסור לאפות ולבשל כמות גדולה עבור הימים שאחרי החג. ולמרות שזו היא ההלכה, קובע רבי שמעון בן אלעזר שאשה יכול למלא "כל התנור פת", למרות שהיא זקוקה רק לפת אחת, זאת משום שכאשר התנור מלא בלחמים, כאשר חלל התנור נעשה קטן יותר, "בזמן שהתנור מלא" - הפת אותה היא רוצה לאוכל "נאפית יפה".

עולה מדבריו, שלחמים רבים, למרות שבכמותם הרבה, ולא יאכלו אותם במהלך החג - נעשים הם טפלים לאותה פת יחידה, הפת אותה רוצים לאכול ביום טוב, ומשום כך הוא קובע שמותר למלא תנור בלחמים רבים ולאפות אותם.

רבי שמעון בן אלעזר קובע, שישנם מצבים בהם הרוב הכמותי, בטל וטפל אל המיעוט העיקרי.

זו גם שיטתו במילה "אליו" - האותיות "איו", הרבות, הינן טפלות אל אות היחידה, האות למ"ד.

*

להבנה זו יש גם מסר עבורנו, לחיי היום-יום שלנו:

כאשר אדם מתבונן במה היום שלו מלא, כמה זמן מוקדש לעיקר מטרתו בעולם, קיום התורה והמצוות, וכמה זמן מלא בדברים אחרים, בדברי הרשות; כאכילה, מסחר, שינה וכדומה - עלול הוא לחוש אכזבה והחמצה.

רובו הגדול של היום אינו מנוצל לעיקר מטרתו, אלא רק מיעוטו. ה"לחמים" שממלאים את "חלל התנור" שלו, רבים מאוד, ביחס ל"פת" התורה והמצוות שלו, ביחס לעיקר חייו.

דבריו אלו של רבי שמעון בן אלעזר, מהווים עידוד ומסר עבורו:

עליו לדעת, שאם דברי הרשות שהוא עוסק בהם נעשים "לשם שמים", כשהעשייה הגשמית שלו חדורה בכך

שהם "לשם שמים" - הם הופכים מסתם דברי רשות, והם נעשים טפלים ובטלים לעיקר, לתורה ומצוותיה.

דברי הרשות שלו, האכילה השינה והמסחר, הינם כאותה הלכה הקובעת, שלמרות שביום טוב מותר לעשות רק מלאכות לצורך החג עצמו, בכל זאת "ממלאה אשה כל התנור פת". כל תכולת חלל התנור, למרות כמותו הגדולה, נעשה בטל לאותה פת יחידה, הפת אותה היא רוצה לאכול בחג.

כיון שמטרת כל אותה כמות גדולה של פת, מטרת מילוי חללו של התנור הינו לאפיה טובה יותר של אותה פת יחידה - אזי הם הופכים להיות חלק מאותה הפת והם בטלים אליה. חלל התנור אינו מלא בפת של חול, אלא הם נחשבים כפת של יום טוב.

כאשר דברי הרשות נעשים עבור תורה ומצוות, כדי ש"לחם התורה" יהיה אפוי היטב, אזי כל עשיותיו של האדם הינם חלק מקיום התורה והמצוות שלו.

וכפי שהרמב"ם קובע בספרו (הלכות דעות, פרק ג) "עובד את ה' תמיד, אפילו בשעה שנושא ונותן .. ואפילו בשעה שהוא ישן .. שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא."

הוא עובד את הקב"ה "בכל מעשיך", ו"בכל דרכיך", וזו הרי תכלית בריאת העולם - "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים", שמתוך צרכי העולם התחתון, יש לעשות "דירה לו יתברך".

עבודת ה' באופן זה, שכל מעשינו, גם אלו של דברי הרשות, יהיו לשם שמים, שכל חלל התנור והלחמים הרבים שבו, יהיו בטלים לאותה פת יחידה, לעיקר המטרה - היא ההכנה הראויה, שתקרב את הזמן בו לא יהיה צורך כלל באפיה, הזמן בו יתקיים הייעוד המובא בדברי חז"ל (שבת ל) "עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.
